6. 11. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K otázce obnovy směnečného řízení

V rámci této statě si pokládám otázku, zda je přípustná obnova řízení ve směnečných věcech. Tj. zda je možné využít tohoto opravného prostředku v situaci, kdy byl vydán směnečný platební rozkaz, a tento pak nebyl zrušen po projednání včas podaných námitek. Hned zkraje jen připomínám, že řádný opravný prostředek v podobě odvolání se ve směnečném řízení neuplatní, neb je-li směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti, je pravomocný. Tím samozřejmě není dotčeno odvolání do rozsudku soudu, kterým se rozhoduje o podaných námitkách, resp. odvolání do usnesení.[1]

Dané téma v sobě nese jednak obecné pojednání stran obnovy řízení, jakožto mimořádného opraného prostředku, a dále pak specifickou otázku směnečného řízení, které je zásadně postaveno na koncentraci, což nedává příliš prostoru pro „pozdější nápravy“.

K povaze směnečného platebního rozkazu

Ve smyslu ustanovení § 228 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění (dále jen „OSŘ“), platí, že *„žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé*“. Odst. 2 citovaného ustanovení pak rozhodnutí ve formě rozsudku a usnesení rozšiřuje o další typy, a to (a) pravomocné usnesení, kterým byl schválen smír, (b) pravomocný platební rozkaz, (c) pravomocný rozsudek pro uznání a (d) pravomocný rozsudek pro zmeškání.

Již zde tedy vzniká otázka omezení na *formy* rozhodnutí soudu, které lze žalobou na obnovu řízení napadnout. Směnečný platební rozkaz je sice pravomocným rozhodnutím ve věci samé, avšak není ani rozsudkem, ani usnesením. Z hlediska této klasifikace jej lze považovat za rozhodnutí *sui generis*. Nejblíže pak má k platebnímu rozkazu *prostému*. Zřejmě z takové podobnosti vychází i soudní praxe a současná doktrína, když *obecně* napadení směnečného platebního rozkazu žalobou pro obnovu řízení připouští.[2]

Osobně ***ne*vnímám jako zcela správné (*či lépe*: vhodné) stavět naroveň platební rozkaz prostý a směnečný platební rozkaz**, a to pro následující důvody. Mezi oběma totiž nacházím více odlišností, než shody.

Výchozí paralelou obou typů rozhodnutí je to, že se vydávají v tzv. zkrácených řízeních, kdy soud vychází toliko z podkladů předložených žalobcem, aniž by slyšel tvrzení žalovaného. Touto paralelou však dle mého podobnost obou typů rozhodnutí zásadně končí.

Dále nastupují poměrně zásadní odlišnosti. První a fundamentální je koncentrace řízení. Prostý platební rozkaz se napadá odporem, jenž obligatorně nemusí být odůvodněn. Žalovaný tedy ve stanovené lhůtě pro podání odporu musí zvážit toliko to, zda je pro něj efektivní[3] se pouštět do řízení ve věci samé. Pro námitky, jakožto způsob napadení směnečného platebního rozkazu, však platí přísná koncentrace. Ve smyslu ustanovení § 175 odst. 1 a 4 OSŘ tak žalovaný musí v námitkách uvést *vše, co proti platebnímu rozkazu namítá; k námitkám vzneseným později již nelze přihlížet*. V pořadí druhým zásadním odlišením jsou účinky podaného odporu, resp. námitek. Pokud včasně podaným odporem se prostý platební rozkaz ruší, směnečný platební rozkaz se samotným podáním

námitek neruší, a o tom, zda zůstane platný, soud rozhodne až rozsudkem. Ve směnečném řízení tak v konečném důsledku existují dvě rozhodnutí vedle sebe, jednak samotný směnečný platební rozkaz, jenž je následně i exekučním titulem, a dále pak rozhodnutí o námitkovém řízení.

Jak je vidět, rozdíly mezi prostým a směnečným platebním rozkazem jsou poměrně zásadní. Musíme si uvědomit především to, že pravomocnost a vykonatelnost prostého platebního rozkazu se budou dít v důsledku nečinnosti žalovaného, tj. jeho vůle (je-li tato nečinnost chtěná) či smíření. Jinými slovy, v případě prostého platebního rozkazu jest v zásadě namístě ctění zásady *vigilantibus iura scripta sunt*. Pokud se ale jedná o směnečný platební rozkaz, je tuto zásadu dle mého třeba aplikovat s nejvyšší mírou ostražitosti, a spíše dát *průchod proporcionalitě*[4] *a zásadě spravedlnosti*.

K důvodům obnovy řízení

Obnovit řízení lze toliko z důvodů vymezených v ustanovení § 228 OSŘ. Jde zásadně o existenci takových skutečností[5], které strana sporu bez své viny nemohla použít v původním řízení. Zároveň platí, že tyto „nové“ skutečnosti mohou přivodit pro danou stranu příznivější rozhodnutí ve věci. Obdobně pak, lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení, pokud mohou přivodit pro dotyčnou stranu příznivější rozhodnutí ve věci. Takto jsou vymezeny důvody pro obnovu řízení obecně, tj. právě pro napadení rozsudku či usnesení ve věci samé.

Odstavec 2 citovaného ustanovení pak vymezuje speciální důvody pro speciální rozhodnutí. Jak bylo uvedeno výše, jde mimo jiné i o platební rozkaz. Aby pak byla připuštěna obnova řízení, *musí se důvody obnovy podle odstavce 1 vztahovat i na předpoklady*, za nichž bylo takové rozhodnutí vydáno. Zde bych si dovolil krátké zamyšlení stran spojení *„[…] vztahovat i […]*“. Z hlediska binární logiky jde bezesporu o konjunkci, kdy důvody se musí vztahovat jak na předpoklady pro vydání daného rozhodnutí, tak zde musí být i obecně.[6] Když se podíváme do komentářové literatury, spojka „i“ zmiňována buď je[7], anebo není [8]. V každém případě však z obou děl lze dovodit, že *alespoň* na předpoklady je dané důvody třeba vztahovat vždy.

Které rozhodnutí napadat?

V návaznosti na vše výše uvedené se nutně dostáváme k otázce samotného rozhodnutí, jejž lze (je třeba) žalobou pro obnovu řízení napadnout. Do úvahy přichází právě dvě rozhodnutí: (a) samotný směnečný platební rozkaz, (b) rozsudek o ponechání v platnosti směnečný platební rozkaz po projednání námitek, resp. rozhodnutí o odvolání do tohoto rozsudku. Jinými slovy, je otázkou, které řízení napadat, tedy zkrácené *řízení*, anebo řízení o námitkách.

Judikatorní praxe i doktrína se zásadně zabývá možnosti napadení právě směnečného platebního rozkazu.[9] Je zde zřejmě vycházeno z taxativního výčtu rozhodnutí dle ustanovení § 228 OSŘ, která lze žalobou na obnovu řízení napadnout. V tomto výčtu pak není rozhodnutí o námitkách ve směnečném řízení. Na druhou stranu je ale třeba poukázat na to, že o **námitkách se rozhoduje právě rozsudkem,**[10] **přičemž rozsudkem se vždy rozhoduje ve věci samé**.[11] **Pro podané tak lze připustit napadení žalobou na obnovu řízení i rozsudek, jímž se končí námitkové řízení.**

Napadení toho či onoho rozhodnutí je pak nutně odvislé od toho, čeho se budeme dovolávat. V případě napadení samotného směnečného platebního rozkazu lze v zásadě souhlasit s již vyjádřeným názorem, že důvody se musí vztahovat na samotné podmínky pro vydání. Tak se v notoricky známém rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 7. 1998, sp. zn.: 5 Cmo 455/98 [SR 3/1999 str. 82], podává: *„Z povahy věci vyplývá, **že důvodem obnovy řízení v případě, kdy je rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, nemohou být důkazy, jež nemohly být zatím použity, ale pouze okolnosti, které přísluší soudu zkoumat dříve, než směnečný platební rozkaz vydá***.“

Tedy, před vydání směnečného platebního rozkazu se samozřejmě neprovádí dokazování, ale toliko se zkoumá *formální* platnost směnky.[12]

V aktuálním rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 8. 2012, sp. zn.: IV. ÚS 585/11, byla rozebrána otázka obnovy řízení v případě, kdy soud vydal směnečný platební rozkaz, aniž by měl k dispozici pravopis směnky. K danému Ústavní soud uvedl: „*Nad nezbytně nutnou míru odůvodnění Ústavní soud konstatuje, že pochybení nalézacího soudu při vydávání směnečného platebního rozkazu je zjevné, neboť předložení originálu směnky je zákonným požadavkem pro vydání směnečného platebního rozkazu. Nicméně výše uvedené neznamená, že nesplněním zákonného požadavku došlo též k narušení kautel obecné spravedlnosti. Důvodem je pak především ta skutečnost, že stěžovatelka samotnou existenci směnky nezpochybnila a své výhrady směřovala pouze a jedině proti postupu soudu, který se nepřesvědčil o tvrzení věřitele nahlédnutím do originálu směnečné listiny. Stěžovatelka netvrdí, že mezi kopií směnky, na jejímž základě rozhodoval soud, a originálem směnky, panuje rozpor, případně netvrdí, že má směnka vady, že ji nepodepsala apod.*“ Ač se mi na první pohled zdálo, že uvedené rozhodnutí opět pochází z „bájné říše“, nakonec v něm lze nalézt určitou logiku. Domnívám se, že je-li institut obnovy řízení dán zásadně pro případy, kdy nebyl správně zjištěn skutkový stav věci, nelze bez dalšího řízení obnovovat toliko pro v podstatě procesní pochybení soudu. A tak, pokud zde zároveň není námitky do skutkového stavu (vada směnky, její existence apod.), pak obnova není na místě.[13]

Pokud budeme **napadat rozsudek, jímž bylo ukončeno námitkové řízení,** pak zde vidím prostor pro postup ve smyslu ustanovení § 228 odst. 1 OSŘ. Tedy tak, že skutečnost, rozhodnutí či důkaz se již nebude vztahovat k podmínkám pro vydání směnečného platebního rozkazu, ale půjdou za tuto pomyslnou hranici. Nejčastěji se pravděpodobně bude jednat o námitky vztahující se ke kauze, tj. mající základ ve vztazích mimo vztahy směnečné. Ostatně lze jen připomenout, že v českém právním prostředí se směnka nejčastěji užívá jako zajišťovací instrument. Tyto skutečnosti, rozhodnutí či důkazy však musí objektivně existovat již v době *před* uplynutím lhůty pro podání námitek, jinak nebude dodržen účel institutu obnovy řízení, resp. půjde o rozpor se zásadou, že se rozhoduje podle stavu v době vydání rozhodnutí.[14] Navíc by šlo i o rozpornost s koncentrací směnečného řízení, jež bude sice obnovou řízení částečně překonána, ale toliko v mezích účelu zákona.

Závěrem

S ohledem na vše výše uvedené mám za to, že **současná právní úprava mimořádných opravných prostředků ve věcech směnečných je zásadně nedostatečná**. Tím samozřejmě neříkám, že je třeba absolutně dostát *správnému* rozhodování i za cenu překonání právní jistoty; ostatně to neplatí ani v *běžných* věcech. Je ale dle mého nutné mít postaveno napevno, kdy je nesprávné (po skutkové či právní stránce) rozhodnutí ve směnečné věci třeba podrobit mimořádnému přezkumu, neb jinak by nemohlo obstát jako veřejnoprávní rozhodnutí v právním státě.

Výkladem příslušných ustanovení jsem pak dospěl k následujícím závěrům. V prvé řadě připouštím žalobu na obnovu řízení jak do směnečného platebního rozkazu, tak i do rozsudku o námitkách. Pokud jde o důvody v prvém případě, zde bych setrval na tom, že se lze dovolávat toliko **nesplnění podmínek pro vydání směnečného platebního rozkazu**, které soud zkoumá ex offo. I to však za dodržení nutné podmínky, že žalovaný ze směnky tyto důvody (skutečnosti) nemohl bez své viny použít ve včas podaných námitkách. Tedy, žalovaný sice podal námitky, ale tyto neobsahovaly skutečnosti, rozhodné již pro samotné vydání směnečného platebního rozkazu.

Pokud ale zde budou takové skutečnost, jež by znamenaly zrušení již vydaného směnečného platebního rozkazu, pak bych si dovolit tvrdit, že napadat žalobou pro obnovu řízení je třeba právě rozsudek o námitkách a **obnovovat se má právě námitkové řízení ve stavu, kdy k uplatněným námitkám *přistoupí* námitka (skutečnost) uvedená v žalobě na obnovu řízení**. *De facto* se

tedy nově projedná toliko tato nová námitka (skutečnost). Samozřejmě zůstává zachováno, že skutečnost[15] musela existovat v době před uplynutím lhůty pro podání námitek.

Mgr. Konstantin V. Lavrushin,
doktorand Právnické fakulty Masarykovy univerzity, advokátní koncipient v Brně

---

[1] Např. usnesení o odmítnutí námitek, neb neobsahují žádné odůvodnění.
[2] Srov. např. komentář k § 228 OSŘ in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009 s. 1802 - 1810 „Platební rozkaz, včetně elektronického platebního rozkazu a směnečného a šekového platebního rozkazu, lze napadnout žalobou na obnovu řízení […]“
[3] A prioro nelze odmítnout situaci, kdy se uložené povinnosti v platebním rozkazu podrobí, ať již pro vědomí, že neplnil řádně a včas, anebo proto, že uložená povinnost má pro něj menší ztrátovou hodnotu, než případný výnos z úspěšného řízení ve věci samé.
[4] Právní jistota vs. materiální pravda.
[5] A dále pak rozhodnutí nebo důkazů.
[6] Tedy tak, jako kdyby se jednalo o rozsudek či usnesení podle odst. 1 citovaného ustanovení.
[7] DAVID, L., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s 1176 a nasl.
[8] DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol., op. cit., s. 1806.
[9] Není mi znám případ napadení rozsudku, jímž se ukončuje námitkové řízení.
[10] Ustanovení § 175 odst. 4 OSŘ: „V rozsudku soud vysloví, zda směnečný (šekový) platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu.“
[11] Ustanovení § 152 odst. 1 OSŘ.
[12] Soud směnečný platební rozkaz vydá, pokud (a) je mu předložen pravopis směnky, (b) a není důvodu pochybovat o jeho pravosti – tedy daná listina obsahuje náležitosti dle zákona č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, v platném znění.
[13] Osobně bych to viděl na žalobu pro zmatečnost. I když zde zákon nezná výslovně takové důvody, nejblíže je tomu ustanovení § 229 odst. 1 písm. d): „[…] nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba.“ Toto jsou samozřejmě toliko úvahy možného směru myšlení, nikoliv názor mající pevný základ.
[14] Srov. ustanovení § 154 OSŘ.
[15] V tomto případě se držím právě ustanovení § 228 odst. 1 OSŘ, a tedy dané vztahuji i k rozhodnutím a důkazům.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Soudní dvůr EU upřesnil dosah pravidla proti zneužívání ve směrnici o mateřských a dceřiných společnostech (rozsudek NEO GROUP)
- Společné dohledové priority ESMA, EBA a EIOPA pro rok 2027
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?
- Plánované změny v oblasti merger control
- Co zkoumají úřady v případě zneužití holdingu? Aktuální judikatura
- Bez kontroly a bez sankcí? Daňové echo zaznělo už pošesté a mění přístup Finanční správy k daňovým chybám
- Manažerské služby pod přísným dohledem finanční správy
- Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíce červenec a srpen 2026
- Přijetí eura pohledem oceňování podniků: Co by se změnilo ve znalecké praxi?
- Finanční služby na dálku: co přinese nová úprava a co znamená pro investiční společnosti a obchodníky s cennými papíry?
- Pozemkové restituční náhrady a role znalce, když se hodnota majetkové křivdy přepočítává po desetiletích